

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 8/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om kriminalisering av förberedelse till vissa grova brott

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 6 november 2012 regeringens proposition med förslag till lagstiftning om kriminalisering av förberedelse till vissa grova brott (RP 141/2012 rd) till lagutskottet för beredning.

Lagmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande lagmotion:

- LM 37/2011 rd lag om ändring av 21 kap. i strafflagen (Markus Mustajärvi /vg m.fl.), som remitterades till utskottet den 8 december 2011.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har förvaltningsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (FvUU 2/2012 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Matti Marttunen och lagstiftningsråd Jussi Matikkala, justitieministeriet
- polisöverinspektör Jaakko Christensen, inrikesministeriet
- tingsdomare Riitta Mutanen, Helsingfors tingsrätt
- statsåklagare Jorma Äijälä, Riksåklagarämbetet
- överkommissarie Tero Haapala och kriminalinspektör Pirkka Kuusela, Centralkriminalpolisen
- kriminalinspektör Petri Rainiala och överkonstapel Marko Forss, polisinsrättningen i Helsingfors
- advokat Antti Riihelä, Finlands Advokatförbund
- professor Pekka Viljanen.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONEN

Regeringen föreslår ändringar i strafflagen, lagen om rättegång i brottmål, den gällande tvångsmedelslagen och den tvångsmedelslag som träder i kraft vid ingången av 2014.

Enligt förslaget ska det till strafflagen fogas bestämmelser om straffbarhet för förberedelse till vissa grova brott. Förberedelse till dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter,

grov misshandel, tagande av gisslan och grovt rån ska kriminaliseras, liksom överenskommen om att begå något av dessa brott. I fråga om rekvisitfaktorerna föreskrivs så exakt avgränsat som möjligt på det sätt som förutsätts enligt legalitetsprincipen.

För förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa ska det kunna dömas ut fängelse i högst

fyra år. Enligt förslaget gör sig den skyldig till sådan förberedelse som för att begå ett brott mot liv eller grov misshandel innehar ett skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt redskap eller ett redskap som är särskilt lämpat som redskap vid brottet. Detsamma gäller den som med någon annan kommer överens om att begå brottet, gör upp en detaljerad plan för att begå brottet eller lejer eller befaller någon eller på annat sätt anstiftar brottet eller lovar eller erbjuder sig att begå brottet.

För förberedelse till tagande av gisslan ska det kunna dömas ut fängelse i högst tre år. Till sådan förberedelse gör sig den skyldig som för att ta gisslan innehar ett skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt redskap eller ett redskap som är särskilt lämpat som redskap vid brottet, eller som ställer i ordning eller skaffar ett utrymme som behövs för att begå brottet, med någon annan kommer överens om att begå brottet eller gör upp en detaljerad plan för att begå brottet.

Maximistrafvet för förberedelse till grovt rån ska vara fängelse i tre år. Till sådan förberedelse gör sig den skyldig som för att begå grovt rån innehar ett skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt redskap eller ett red-

skap som är särskilt lämpat som hjälpmedel vid brottet eller som skaffar särskild information som behövs för begående av brottet, med någon annan kommer överens om att begå brottet eller gör upp en detaljerad plan för att begå brottet.

När det gäller alla de föreslagna förberedelsebrotten föreslås en bestämmelse enligt vilken personen är fri från straffansvar, om faran för att brottet skulle fullbordas var obetydlig av andra än tillfälliga orsaker eller om personen frivilligt eliminerade betydelsen av sin egen verksamhet vid förberedelsen till brottet.

Lagen om rättegång i brottmål ändras så att rättigheterna för offret vid förberedelsebrott tryggas.

Tvångsmedelslagstiftningen ändras så att polisen får behöriga medel vid undersökningen av nämnda förberedelsebrott.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

Lagmotion

LM 37/2011 rd. I lagmotionen föreslås det att förberedelse till mord ska kriminaliseras.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Allmän bedömning av propositionen

Regeringen föreslår att förberedelse till dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter, grov misshandel, tagande av gisslan och grovt rån ska kriminaliseras. Förslaget innebär att dessa brott blir straffbara i ett tidigare skede. Propositionen bottenar i programmet för statsminister Jyrki Katainens regering, där det står att förberedelse till de grövsta brotten kriminaliseras.

Regleringen är exceptionell och principiellt betydande eftersom utgångspunkten är att kriminalisering gäller utförda gärningar och ofta även försök till dem. Samhället har således av hävd

intagit en reserverad hållning till att utsträcka kriminaliseringen till åtgärder för att förbereda brott. Ändå innehåller strafflagstiftningen redan nu vissa straffbestämmelser om förberedelsebrott. De baserar sig bl.a. på internationella skyldigheter eller behov att skydda statliga funktioner.

Vissa praktiska fall har dock under senare år visat att det är problematiskt och orättvist att det inte är straffbart att förbereda vissa synnerligen grova brott. Sådana fall är bl.a. skolmassakrerna i Jokela och Kauhajoki samt vissa rån av penningtransporter. Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte och tillstyrker lagförslagen. Propositionen förbättrar också polisens möjligheter att ingripa i förebe-

delse till synnerligen allvarliga brott mot människors liv, hälsa eller frihet och främjar på så sätt bekämpningen av brott. Att dessa fall i praktiken kan bli fåtaliga gör inte kriminaliseringen mindre behövlig eller mindre motiverad. Med tanke på att det handlar om en ny typ av reglering förutsätter utskottet att regeringen följer hur regleringen tillämpas och hur den fungerar i praktiken.

Regleringens område och regleringssättet

De sakkunniga som lagutskottet har hört förhåller sig allmänt taget positiva till huvudlinjerna i propositionen. Men det finns delade meningar om vilka brott det ska vara straffbart att förbereda. Det har bl.a. lagts fram att kriminaliseringen inte bör gälla t.ex. dråp under förmildrande omständigheter eller grov misshandel. Däremot ansågs det att förberedelse till grov utpressning bör kriminaliseras.

Lagutskottet tillstyrker dock avgränsningarna i propositionen. Förvaltningsutskottet intar samma ståndpunkt. Lagutskottet finner det motiverat att det utdöms straff inte bara för förberedelse till dråp och mord, utan också för förberedelse till dråp under förmildrande omständigheter och för grov misshandel. Alla dessa brott riktar mot liv eller hälsa och är därför synnerligen allvarliga. Det maximala straffet för dem är dessutom minst tio år fängelse. Men eftersom det gäller en exceptionell och principiellt betydande reform är det motiverat att kriminaliseringen av förberedelser inte i detta skede utsträcks till andra brott. I fråga om grov utpressning konstaterar lagutskottet att det inte klassificeras som ett lika allvarligt brott: straffskalan är fängelse från fyra månader till fyra år och det är inte fråga om omedelbar fara för liv eller synnerligen allvarlig fara för hälsan.

Lagutskottet instämmer dock med förvaltningsutskottet i att diskussionen om kriminalisering av förberedelse bör fortgå när det finns erfarenheter av den aktuella reformen. Det bör bedömas om det är behövligt och motiverat att utvidga regleringen t.ex. till sexualbrott mot barn och brott som begås inom organiserad brottslighet.

Regeringen har valt att kriminalisera förberedelse av vissa gärningar genom bestämmelser som skrivs in i strafflagens särskilda del. I strafflagens allmänna del intas således inga bestämmelser om förberedelse till brott. En sådan lösning är motiverad, eftersom utskottet anser att det inte behövs bestämmelser om förberedelse till brott i strafflagens allmänna del. Samma slutsats kom man nyligen till också i samband med totalrevideringen av strafflagen, där frågor som gäller straffrättens allmänna läror har utretts i grunden (RP 44/2002 rd).

Utmaningar med regleringen

När förberedelse till brott kriminaliseras tidigareläggs ögonblicket för straffbarhetens inträdande jämfört med försöksskedet. En gärning har enligt 5 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen framskridit till ett försök till brott när gärningsmannen har börjat begå brottet och då åstadkommit fara för att brottet fullbordas. Ett förberedelsebrott är således en gärning där begåendet av brottet ännu inte ens har inletts. När det handlar om ett så tidigt skede kan det i praktiken vara svårt att bedöma om gärningen över huvud taget innebär förberedelse till brott och i så fall till vilket brott. Vid bedömningen av förberedelsebrott betonas klart också subjektiva rekvisit såsom gärningsmannens avsikt. Det är oundvikligen problematiskt att bevisa sådana rekvisit. Det bör också noteras att genom propositionen kriminaliseras förberedelseåtgärder som gäller de allvarligaste formerna för vissa brott. Det räcker inte för straffbarheten att en person förbereder misshandel, utan det ska handla om att förbereda grov misshandel.

Resonemanget visar att kriminaliseringen av förberedelse i många avseenden är en krävande uppgift. När förberedelsebrotten innebär att området för en straffbar handling väsentligen utvidgas är det viktigt att straffbestämmelserna av rättssäkerhetsskäl och enligt legalitetsprincipen formuleras så exakt och noga avgränsat som möjligt. Dessa faktorer har ägnats särskild uppmärksamhet vid beredningen av propositionen, och utskottet har inga anmärkningar mot utformningen av rekvisiten eller straffskalorna. Ändå

ingår det ett visst mått av vaghet och mångtydighet i straffbestämmelserna. För att den nya regleringen inte ska bli tillämpad i vidare utsträckning än vad som avses betonar utskottet att bestämmelserna ska tolkas snävt och enligt sitt syfte. Vidare bör det betonas att straffbarhet för förberedelse har självständig betydelse endast om gärningen stannar vid förberedelsestadiet och det inte begås ett brott eller ett försök till brott, och förberedelsen inte är straffbar med stöd av andra straffbestämmelser.

Lagkonkurrens

Ett förberedelsebrott kan också uppfylla rekvisiten för ett annat brott. Förberedelse för grovt rån, som genomförs genom anskaffning av ett olagligt vapen, uppfyller samtidigt rekvisiten för skjutvapenbrott. I så fall måste man avgöra frågan om skjutvapenbrottet ingår i förberedelsebrottet eller om personen ska dömas både för förberedelse och för andra brott som begås i samband med förberedelsen.

I propositionen ingår inga uttryckliga bestämmelser om hur frågan om sådan lagkonkurrens ska lösas. Av motiven framgår det att meningen är att den som gör sig skyldig till förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa också döms för andra brott som har fullbordats i samband med förberedelsen. Utskottet ställer sig bakom den lösningen och anser att det kan vara motiverat att också döma för andra brott om förberedelsebrottet och det andra brottet har olika skyddsobjekt. I vilket fall som helst är det viktigt att straffet utmätts så att det står i rättvis proportion till förfarandets skadlighet och farlighet samt gärningsmannens konstaterade skuld..

Tvångsmedel

I samband med kriminalisering av förberedelser har man också bedömt behovet att ändra lagstiftningen om tvångsmedel. Lagstiftningen om förundersökning och tvångsmedel reviderades nyligen i sin helhet. Därför utgår propositionen från att de grundläggande lösningar som då slogs fast inte omprövas i samband med denna proposition. Det utgör dock inget hinder för mindre ändringar som kan visa sig behövas.

Av propositionen framgår det att synpunkter som gäller förebyggande av brott redan har beaktats tillräckligt i den nya polislagen, och därför föreslås inga ändringar i polislagen i detta sammanhang. Däremot föreslås ändringar i tvångsmedelslagen. Ändringar föreslås både i den gällande tvångsmedelslagen och i den nya tvångsmedelslagen, som träder i kraft den 1 januari 2014.

De föreslagna ändringarna gäller hemliga tvångsmedel som kan användas vid förundersökningen utan objektets vetskap. Vid alla förberedelsebrott möjliggörs teleavlyssning och täckoperationer. Lagändringarna behövs också för att teleövervakning och teknisk avlyssning även ska kunna användas för undersökning av förberedelse till att ta gisslan och grovt rån. Utskottet tillstyrker förslagen eftersom det är viktigt att det finns tillräckliga tvångsmedel för undersökning av förberedelsebrott.

Vid utskottets utfrågning av sakkunniga har det visat sig att också bostadsavlyssning enligt 10 kap. 17 § i den nya tvångsmedelslagen bör gå att tillgripa vid undersökning av förberedelse till tagande av gisslan och grovt rån. Men utskottet förordar inte i detta skede att bostadsavlyssning ska vara möjlig vid undersökning av de nämnda förberedelsebrotten eller andra förberedelsebrott som faller inom förslaget, eftersom polisens behörighet att använda tvångsmedel som ovan konstaterats nyligen utvidgades vid totalrevideringen av lagstiftningen om förundersökning och tvångsmedel, och den utvidgas också vid den aktuella revideringen. Det bör observeras att bostadsavlyssning är en av de hemliga tvångsmedel som ingriper allra djupast i de grundläggande rättigheterna. Avlyssningen kan ingripa också i helt utomstående parter rättigheter, och förberedelseåtgärder kan tidsmässigt räcka månader. Bostadsavlyssning är också i princip möjlig endast vid de allvarligaste brotten, såsom krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten, och vid brott där maximistraffet principiellt är betydligt strängare än för de föreslagna förberedelsebrotten. Utskottet anser det ändå angeläget att man i fortsättningen följer

upp om de tvångsmedel som nu tillåts räcker till för en effektiv utredning av förberedelsebrott.

Detaljmotivering

1. Lag om ändring av strafflagen

21 kap. Om brott mot liv och hälsa.

6 a §. Förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa. I paragrafen föreskrivs om förberedelse till grovt brott mot liv eller hälsa. De brott som avses nämns i samma kapitel och är dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter (1—3 §) och grov misshandel (6 §). I paragrafens 1 mom. föreskrivs det om straffbarhet för förberedelse till brotten i tre situationer. Momentets 1 punkt gäller situationer där någon innehar ett skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt redskap eller ett redskap som särskilt lämpar sig som redskap för ett brott. Momentets 2 punkt gäller överenskommelse om ett brott eller uppgörande av en detaljerad plan och 3 punkten att leja eller befalla någon annan att begå eller på annat sätt anstifta ett ovan nämnt brott eller lova eller erbjuda sig att begå brottet.

För alla ovan nämnda situationer gäller en subjektiv förutsättning för att förberedelsen i rekvisitet görs "för att begå (...) brott". Denna formulering innefattar ett förhöjt krav på uppsåtlighet. Det är med andra ord fråga om att personen uttryckligen strävar efter att begå huvudbrottet.

I momentets 1 punkt handlar det om att inneha ett redskap som används för dråp, mord, dråp under förmildrande omständigheter eller grov misshandel. Det gäller alltså det redskap som i sista hand ska användas för att begå det förestående brottet. Av propositionsmotiven framgår det att det också kan gälla "en sådan skara ämnen och redskap av vilka gärningsredskapet tillverkas". I så fall uppfylls rekvisitetet när man direkt av ämnena och redskapen kan tillverka det slutliga gärningsredskapet. Som exempel nämner regeringen att vissa ämnen och kemikalier kan användas vid tillverkningen av sprängämnen. Lagutskottet anser att en jämförbar situation också är t.ex. den då ett skjutvapen som av-

ses bli använt vid ett brott har monterats isär och omedelbart kan fogas ihop för skjutning. Gemensamt för dessa situationer är att det brott som avses i rekvisitetet inte genomförs eller inte kan genomföras med det enskilda ämnet eller redskapet, men ämnena och redskapen kan omedelbart användas för att tillverka det slutliga redskapet för brottet. Rekvisitetet för det avsedda förberedelsebrottet uppfylls ännu inte om man inte har hunnit skaffa alla delar som behövs för att tillverka redskapet för att begå brottet eller om de inte finns till hands omedelbart. På ett sådant fall kan man däremot tillämpa 2 punkten i samma moment om att göra upp en detaljerad plan. Vidare kan en sådan gärning vara straffbar enligt andra straffbestämmelser.

Det bör också betonas att straffbarheten för förberedelsebrott förutsätter bevis också på andra faktorer än innehav av redskap som kan användas vid ett brott. Som ovan sagts bör förberedelsegärningen utföras i syfte att begå ett visst brott. Det innebär att personen har fattat beslut om att begå det brott som nämns i rekvisitetet och innehar redskapen uttryckligen för att sätta beslutet i verket. Den huvudgärning som förbereds ska också vara tillräckligt konkret och specifik, trots att bestämmelsen inte uttryckligen kräver en avsikt att utföra huvudgärningen omedelbart. Ändå är det tidsmässiga sambandet mellan förberedelsegärningen och huvudgärningen av betydelse och måste beaktas vid bedömning av villkoret för fara enligt paragrafens 2 mom.

I momentets 3 punkt kriminaliseras bl.a. att leja eller befalla någon annan att begå eller på annat sätt anstifta ett ovan nämnt brott. I propositionen (s. 37/I) konstateras det att anstiftan är ett överbegrepp av vars betydande typsituationer i punkten uttryckligen nämns att leja och befalla. Vidare konstateras det att innehållet i det övriga anstiftandet avgörs med stöd av de allmänna reglerna om anstiftan.

Bestämmelser om anstiftan ingår i 5 kap. 5 § i strafflagens allmänna del. Skyldig till anstiftan är enligt den paragrafen den som uppsåtligen förmår någon till ett uppsåtligt brott eller ett straffbart försök till brottet i fråga. Gärningsformerna för anstiftan definieras inte mer detaljerat

i bestämmelsen. Man fastnade för denna lösning när de allmänna bestämmelserna om anstiftan sågs över vid revideringen av lagstiftningen om straffrättens allmänna läror (RP 44/2002 rd). På grund av denna grundläggande hållning anser lagutskottet att det inte heller är behövligt eller motiverat att räkna upp gärningsformer för att "på annat sätt anstifta" i den aktuella bestämmelse som ska ingå i strafflagens särskilda del. Av propositionsmotiven (s. 37/I) framgår det att sådan annan anstiftan som avses i bestämmelsen kan vara t.ex. påtryckningar, utpressning och hot och annan påverkan. I det föreslagna lagrummet förutsätts det dock inte att den som är utsatt för anstiftan beslutar att begå ett brott.

Utskottet pekar också i sammanhanget på gärningar som utförs på webben, eftersom ämnet inte tas upp i propositionen. Webben utgör en särskild utmaning för utredning och undersökning av brott eftersom det kan vara svårt att bedöma gärningar som utförs där och i vilket syfte de har utförts. Man kan t.ex. lägga ut olika slags hot och dråplistor på webben. Enligt erhållen utredning undersöks sådana hot numera som olaga hot (25 kap. 7 § i strafflagen), offentlig uppmaning till brott (17 kap. 1 § i strafflagen) och falskt alarm (34 kap. 10 § i strafflagen). För att det ska kunna röra sig om att anstifta, lova eller erbjuda sig i den aktuella bestämmelsens mening anser utskottet att åtgärden framför allt måste gå att ta på allvar. Dessutom ska objektet enligt propositionen vara specificerat och t.ex. i fråga om att befalla måste den som befäller ha en faktisk befallningsmakt i förhållande till en viss person eller persongrupp. Också det brott som förbereds ska vara tillräckligt specificerat, vilket innebär att det inte räcker med en allmän beredskap att begå brottet. Vidare ska det bl.a. bedömas hur stor risken är för att brottet begås. Förberedelsegärningen ska likaså utföras uttryckligen i syfte att genomföra huvudgärningen.

Utskottet anser följaktligen att de föreslagna bestämmelserna i princip inte är avsedda att tillämpas t.ex. på virriga skriftliga inlägg på webben eller på skrifter som har lagts ut där utan eftertanke eller i syfte att förhåva sig. Detsamma

gäller i tillämpliga delar också andra skrifter än de som lagts ut på webben. I detta sammanhang vill utskottet också betona att de föreslagna bestämmelserna måste tolkas snävt för att de inte ska kunna tillämpas utanför sitt syfte.

25 kap. Om brott mot friheten.

4 a §. Förberedelse till tagande av gisslan. Paragrafen föreskriver om förberedelse till tagande av gisslan. På motsvarande sätt som i den nya 6 a § som föreslås i 21 kap. föreskrivs i paragrafens 1 mom. om situationer där det ska vara straffbart att förbereda tagande av gisslan och i 2 mom. om faroelement och att avstå från förberedelse.

I paragrafens 1 mom. 2 punkt kriminaliseras iordningställande eller skaffande av ett utrymme som behövs för att begå ett brott. Av propositionen (s. 40/I) framgår det att t.ex. en husvagn kan vara ett sådant utrymme. Det bör uppmärksammas att det enligt den aktuella punkten inte ska vara straffbart att inneha ett utrymme som behövs för att ta gisslan. Straffbar blir gärningen först om utrymmet skaffas för att begå brottet eller utrymmet byggs om på ett sätt som får till följd att det handlar om att förbereda utrymmet. Med hänsyn till legalitetsprincipen anser utskottet att det är motiverat att straffbarheten avgränsas på det föreslagna sättet, eftersom brottet kan begås med hjälp av ett utrymme som är ganska vanligt och i var mans ägo. Det kan t.ex. handla om källaren i ett enfamiljshus eller ett skjul. Att bara innehav av ett sådant utrymme skulle vara ett objektivet rekvisit skulle utsträcka straffansvaret alltför långt och det kunde i praktiken vara ganska problematiskt att bevisa att utrymmet innehas uttryckligen i syfte att begå huvudbrottet. Däremot blir innehavet kriminellt om utrymmet med sikte på huvudbrottet har genomgått strukturella eller andra motsvarande ombyggnader som gör att det är särskilt svårt att fly därifrån. En betydande förbättring av ljudisoleringen kan också anses vara av betydelse.

Vid behandlingen av propositionen har regeringen fäst uppmärksamhet vid att paragrafen om förberedelse till tagande av gisslan inte innehåller motsvarande rekvisit som i fråga om att skaf-

fa särskild information som behövs för förberedelse till grovt brott (31 kap. 2 a § 1 mom. 2 punkten). Utskottet har utrett ärendet separat och utifrån erhållen utredning gått in för att föreslå att paragrafens 1 moment kompletteras med en *ny 2 punkt* med rekvisitet "*skaffar särskild information som behövs för att begå brottet*". På grund av ändringen ändras numreringen av momentets punkter. Ändringarna behandlas i detalj nedan i detaljmotiveringen till 31 kap. 2 a §.

31 kap. Om rån och utpressning.

2 a §. Förberedelse till grovt rån. Paragrafen gäller förberedelse till grovt rån. Dess *1 mom. 2 punkt* gäller en situation då någon skaffar särskild information som behövs för att begå brottet. Paragrafen förutsätter med andra ord att informationen inte bara är behövlig utan också särskild. Av propositionen framgår (s. 41/I) att informationen är behövlig om det rån som ska genomföras inte lyckas i praktiken utan den. Behövligheten hänvisar enligt propositionen också till att informationen är central för begående av brottet.

Det kan ifrågasättas om kravet på att informationen ska vara "särskild" vid sidan av att den är "behövlig" är behövligt och motiverat och om det ställer för höga krav på uppfyllandet av straffbarheten. Utskottet anser dock att anskaffande av information som en uttrycklig del av brottsrekvisitet kommer på fråga endast i yttersta undantagsfall eftersom anskaffning av information i allmänhet ingår i alla brottsliga gärningar. För att "skaffande av information" således överhuvudtaget ska vara en kriminell förberedelsegärning är det med avseende på legalitetsprincipen motiverat att rekvisitet omfattar extra krav för avgränsning av straffbarheten. Kravet på att informationen ska vara behövlig avgränsar således inte anskaffningen av information tillräckligt, och därför tillstyrker utskottet det föreslagna extra kravet på att informationen ska vara särskild.

Att informationen är särskild kan enligt propositionen (s. 41/I) grunda sig på att en utomstående inte får upplysningarna i fråga, utan det är fråga om insiderupplysningar. Särskild informa-

tion som behövs vid ett grovt rån kan gälla t.ex. system som man måste kringgå för att komma åt egendomen. Å andra sidan kan särskild information enligt propositionen avse information som särskilt systematiskt och organiserat har samlats in i syfte att begå ett brott. Utskottet anser att sådan information inte behöver vara konfidentiell insiderinformation, utan den kan också vara allmänt tillgänglig så länge den har samlats in särskilt systematiskt och organiserat. Som det framgår av propositionen kan systematiskt utredande av rutter och tidtabeller för penningtransportbilar genom observation och nedteckning tillsammans med insamlande av andra upplysningar som behövs i syfte att begå brottet däremot innebära skaffande av särskild information.

Som det konstateras ovan i detaljmotiveringen till 25 kap. 4 a § har utskottet noterat att paragrafen om förberedelse till tagande av gisslan inte innehåller ett uttryckligt rekvisit om anskaffande av behövlig information. Enligt inkommen utredning visar erfarenheterna att anskaffning av information om objektet intar en mycket central position vid förberedelse till tagande av gisslan. Det gäller i synnerhet om avsikten med gisslan är att få lösenpengar. Informationen kan gälla levnadsvanor, dagliga rutiner, trafik, boende, arbetsplats, eventuella säkerhetsarrangemang, förmögenhet, närmaste krets och andra motsvarande faktorer.

Som det har konstaterats ovan kommer anskaffning av information som en del av rekvisitet i fråga endast i yttersta undantagsfall. I propositionen har man dock gått in för att ta med anskaffning av behövlig särskild information i rekvisitet för förberedelse för grovt rån så som beskrivs ovan och utskottet har gått in för att förorda förslaget. Utskottet anser därför att det är motiverat att tillfoga motsvarande rekvisit också i förberedelsebrottet för tagande av gisslan i 25 kap. 4 a §, eftersom det gäller ett centralt och typiskt sätt att förbereda brottstypen i fråga. Det finns också vägande skäl för att komplettera rekvisitet för tagande av gisslan med beaktande av att den gärning som förbereds är ett exceptionellt grovt brott mot frihet som kan inbegripa omedelbar fara för liv eller synnerligen allvarlig

risk för hälsan. Det som sägs i propositionen och ovan i betänkandemotiven om särskild informationen som behövs för att förbereda ett grovt rån kan i tillämpliga delar utnyttjas vid tolkning av betydelsen av särskild information som behövs för att förbereda tagande av gisslan enligt 25 kap. 4 a §, dock med hänsyn till att objektet för anskaffning av information i det brottet är ett annat. I fråga om tagande av gisslan räcker det således inte med att det skaffas den nämnda särskilda informationen om den person som är objekt, utan insamlingen av konkret och specifik information som behövs för tagande av gisslan ska uttryckligen vara systematisk och metodisk. I detta hänseende hänvisar lagutskottet också till den snäva tolkning av förberedelsebrott som även betonats i propositionen och till att den rekvisitfaktor som gäller anskaffning av särskild information inte får leda till att medhjälparens ansvar utvidgas oproportionerligt. Slutligen betonar utskottet att den föreslagna kompletteringen av rekvisitet som gäller anskaffning av behövlig och särskild information baserar sig på den proposition som nu är aktuell och den bedömning av förberedelsebrott som ingår i den. Det går därför inte att göra mer omfattande eller långtgående slutsatser om huruvida rekvisitet är behövligt eller motiverat i andra sammanhang.

Vid utfrågningen av sakkunniga har det också föreslagits att reglerna om det nu aktuella ärendet om förberedelse till grovt rån ska kompletteras med "att skaffa, bidra med eller delta i finansiering". Utskottet anser dock inte att ett sådant tillägg är behövligt eftersom det kan bedömas som medverkan till förberedelsebrottet. I så fall tillämpas bestämmelserna om medverkan i strafflagens allmänna del. Att finansiera ett rån-brott kan innebära medverkan till förberedelse till grovt rån, framgår det av motiveringen i propositionen (s. 41/I).

Lagmotion

I lagmotion LM 37/2011 rd föreslås det att förberedelse till mord ska kriminaliseras. Det föreslås i den aktuella propositionen att förberedelse till inte bara mord utan också till andra allvarliga brott ska kriminaliseras. Eftersom lagutskottet tillstyrker att förberedelsebrott ska kriminaliseras på grundval av propositionen föreslår lagutskottet att lagmotionen förkastas.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslag 2—4 utan ändringar,

godkänner lagförslag 1 enligt propositionen men 25 kap. 4 a § med ändringar (Utskottets ändringsförslag) och

förkastar lagmotion LM 37/2011 rd.

Utskottets ändringsförslag

Lagförslag 1

25 kap.

Om brott mot friheten

4 a §

Förberedelse till tagande av gisslan

Den som för att begå ett brott som avses i 4 § (1 punkten som i RP)

2) *skaffar särskild information som behövs för att begå brottet, (Ny)*

(3 punkten som 2 punkten i RP)

(4 punkten som 3 punkten i RP)

ska för *förberedelse till tagande av gisslan* dömas till fängelse i högst tre år.

(2 mom. som i RP)

Helsingfors den 7 maj 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Anne Holmlund /saml
vordf. Stefan Wallin /sv
medl. James Hirvisaari /saf
Arja Juvonen /saf
Suna Kymäläinen /sd
Jaana Pelkonen /saml

Kristiina Salonen /sd
Jani Toivola /gröna
Kari Tolvanen /saml
Ari Torniainen /cent
Kaj Turunen /saf
Peter Östman /kd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.